

ІНТЕГРАЦІЯ РІЗНИХ ВИДІВ МИСТЕЦТВА НА УРОКАХ ЛІТЕРАТУРНОГО ЧИТАННЯ

Оксана Вашуленко,

науковий співробітник відділу початкової освіти
Інституту педагогіки НАПН України

Щодня все більшої актуальності набуває питання інтегрованої освіти, яка забезпечує формування в учнів цілісної системи знань, їхній усебічний розвиток, виховання високодуховної особистості. Тому сучасний урок у початковій школі потребує нових підходів до організації діяльності молодших школярів, добору ефективних форм і методів навчання.

Література — мистецтво слова, здатне передавати звуки, як музика, барви й відтінки, як живопис, доносити до читача найрізноманітніші людські почуття. Але замінити інші види мистецтва повною мірою слово не може, оскільки його сприйняття залежить від досвіду читацької діяльності, індивідуального бачення художніх образів. Тому для більш глибокого й емоційного сприймання змісту тексту дитиною, розвитку її емоційно-почуттєвої сфери доцільно використовувати на уроках літературного читання засоби образотворчого і музичного мистецтва.

На таких інтегрованих уроках діти вчать порівнювати близькі за темою твори різних видів мистецтва, розуміти специфіку кожного з них, творчо переосмислювати надбання минулого, формувати власну думку. Такий підхід сприяє естетичному вихованню учнів, виробленню в них чуття прекрасного, духовному збагаченню особистості, глибшому, емоційнішому розкриттю художнього образу дітьми, формуванню цілісного уявлення про світову культуру.

Комплексний вплив різних видів мистецтва на учня підвищує його мотивацію до навчання, сприяє розвитку пізнавального інтересу, спонукає до власної творчості, привчає вільно висловлювати свою думку.

Для емоційно-образного налаштування учнів на відповідний «тон» літературного твору доцільно використовувати *засоби музичного та образотворчого мистецтва на різних етапах уроку.*

На *етапі підготовки до сприйняття літературного твору* за допомогою музики та художніх полотен можна викликати в учнів певні емоції. Спочатку діти слухають музичний твір (його фрагмент), переглядають картини, а потім розповідають, які настрої та почуття у них виникли. Такий прийом особливо ефективний у роботі над ліричними творами.

Важливо, щоб етап підготовки до сприйняття був безпосередньо пов'язаний з текстом, який учні опрацюватимуть на уроці: вибір музичного фрагмента, репродукції картини має здійснюватися на основі спільної емоційної палітри порівнюваних творів.

На *етапі аналізу змісту тексту* використання музики та творів образотворчого мистецтва допомагає педагогові керувати асоціаціями, які виникають у дітей, стимулювати формування в них певних уявлень. Зіставлення літературного твору, окремих його частин з творами інших видів мистецтва дає можливість акцентувати увагу на своєрідності позиції письменника, що допомагає учням осмислити зміст прочитаного твору.

Так, використання музичних творів допомагає читачеві уточнити почуття, які виникали в нього під час сприйняття тексту, усвідомити спільне (відмінне) в настроях музичного і літературного творів, переказати або виразно прочитати текст.

На цьому етапі можна запропонувати учням низку завдань:

- за допомогою музики визначити пору року або настрої персонажа;
- дібрати словосполучення або речення з тексту для назви прослуханого музичного твору;
- вибрати із запропонованих варіантів музичних уривків найбільш близький до тексту;
- описати музику, яку склав би учень, щоб розповісти про...

Для активізації учнів на уроці, урізноманітнення їхньої діяльності доцільно використовувати різні *види роботи з музичними творами*:

- слухання музики та її інтерпретування з елементами аналізу;
- співвіднесення музичних фрагментів з фрагментами тексту твору;
- рухи під музику, мета яких — краще відчутти стан дійової особи твору;
- словесний опис асоціацій, що виникли під час прослуховування музичного фрагмента.

Твори образотворчого мистецтва найчастіше використовують для ілюстрування змісту тексту. Аналіз репродукцій картин допомагає учням навчитися самостійно описувати створені в їхній уяві зорові образи. Зіставлення картини з текстом допомагає виявити специфіку кожного виду мистецтва, уточнити настрій і почуття читача й персонажів твору. Вибір із запропонованих ілюстрацій, виконаних різними художниками, тієї, яка сподобалася, передбачає пояснення свого вибору, а отже, зіставлення з текстом усіх ілюстрацій, увагу до його змісту.

Розглядання репродукцій картин та їх оцінювання стають своєрідним способом зосередження читацького сприйняття на конкретно-наочній основі й сприяють виникненню потреби в аналізі тексту, створюючи проблемну ситуацію: зіткнення читацької думки й трактування образів твору художниками-ілюстраторами.

На *етапі узагальнення* використання творів різних видів мистецтва допомагає створювати проблемні ситуації та ситуації вибору, коли учні мають самостійно застосувати набуті на уроці знання і пояснити своє рішення (вибір ілюстрацій, музичного супроводу). Крім того, вони можуть з опорою на набутий на уроці досвід самі ілюструвати твір, добирати до нього музичні фрагменти тощо.

Пропонуємо приклад розробки інтегрованого уроку, на якому засобами художнього слова, музики та живопису створюється образ весни. (Див. журнал «Учитель початкової школи» № 2, 2016 року, с. 20-23.)

Вашуленко О.В. Інтеграція різних видів мистецтва на уроках літературного читання / О.В. Вашуленко // Учитель початкової школи. – 2016. – № 2. – С. 19-20.